

Maailman ympäri talous- historian vanavedessä

Johan Söderberg: Vår världs ekonomiska historia. Del 1: Den förindustriella tiden. SNS Förlag, Stockholm 2007, 398 s.

■ Hyvästä maailmanhistorian yleisesityksistä on aina pulaa, ja siksi on todella ilahduttavaa, että Johan Söderberg (taloushistorian professori Tukholman yliopistossa) on uskaltanut näin vaativaan tehtävään. Monille tuttu Rondo Camerinin *Maailman taloushistoria* (Concise Economic History of the World from Paleolithic Times to the Present, 1989) edustaa kahden vuosikymmenen takaista historiankirjoitusta ja näyttää nykysilmin paljon eurokeskisemmältä kuin mihin teoksen vaativa otsake oikeuttaisi. Eurooppa haukkaa myös Söderbergin teoksen sivumäärästä melkoisen osan, mutta silti Söderbergin oteesta näkyy selvästi nykyisen globalisaatiokeskustelun vaikutus. Sitä voi jopa lukea puheenvuorona keskusteluun globalisaation historiasta.

Söderberg on määritellyt tehtävänsä yhdessä teosparin toisen osan kirjoittajan Lennart Schönin (taloushistorian professori Lundin yliopistossa) kanssa. He lähtevät liikkeelle nykymailman keskeisestä kysymyksestä: miksi toiset ovat rikkaita ja toiset köyhiä. Vastatakseen siihen on mentävä historiassa kauas taaksepäin, sillä eriarvoisuuden historia alkaa viimeistään maanviljelyn synnystä eli niin sanotusta neoliititisestä vallankumouksesta. Schönin ja Söderbergin määritelmän mukaan taloushistoriassa tutkitaan, millä tavoin ihmiset ovat hankkineet toimeentulonsa eri aikoina eri puolilla maailmaa. Vaikka tämä saa taloushistorian kuulostamaan melkein sosiaalhistorialta, niin heidän teoreettiset ja käsitteelliset työkalunsa ovat kuitenkin peräisin taloushistoriasta.

Söderbergin tavoitteena ei ole kirjoittaa vanhantyylistä ”maailmanhistoriaa”, vaan esittää teoreettisesti ja käsitteellisesti perusteltuja tulkintoja historiallisesta muutoksesta ja muutoksen dynamiikasta. Söderbergin keskeisin käsite on *kunskap* laajasti ymmärrettynä: miten tieto, tietämys, oppi ja kokemus on eri aikoina ja eri puolilla opittu, hankittu, tallennettu, siirretty sukupolvelta toiselle ja siirtynyt alueelta ja ihmisryhmästä toiselle. Toinen keskeinen käsite on institutiot, erityisesti omistusoikeus ja valtion kyky turvata taloudellinen vaihto mielivallalta. Kolmas on *väldsmopol*, väkivallan monopoli. Ehkä hiukan yllättäen Söderbergin kiinnostavimmat tulkinnat ja pohdiskelut nojaavat usein klassi-

koiden (Adam Smith, Thomas Malthus, Max Weber, Karl Polanyi, D. C. North) käsitteistöön.

Tämänlaatuisessa yleisesityksessä, joka periaatteessa kattaa koko ihmiskunnan ja maailman historian, on tietysti tavallistakin vaikeampaa päättää, mitä otetaan mukaan. Kaikki rajaukset tekevät väkivaltaa todellisuuden moninaisuudelle ja tulkintamahdollisuuksien kirjolle. Söderberg on päätenyt kirjan rakenteen osalta ratkaisuun, joka on pikemminkin pragmaattinen kuin teoreettisesti johdonmukainen. Vanhimmat ajanjaksot käsitellään omina kokonaisuuksinaan, mutta sen jälkeen työssä noudatetaan pääosin aluepohjaista rakennetta: ensimmäisenä itseoikeutetusti ihmiskunnan alkukodin Afrikan historia, sen jälkeen omina lukuinaan Lähi-idän, Intian ja Kaakkois-Aasian sekä Kiinan ja Japanin historia. Aluepohjaisesta jaosta tingitään mongolivallan kohdalla, vaikka senkin voisi ajatella alueena (Euraasian arot). Vanhasta maailmasta siirrytään Latalaisen Amerikan ja Pohjois-Amerikan historiaan, ja viimeiseksi käsitellään Euroopan historiaa perinteisen jaksottelun keskiaika – uuden ajan alku mukaisesti. Vaikka kirjan rakenne on sovinainen, niin tulkintojen tasolla kyseessä on teoreettisesti kunnianhimoinen työ.

Koska Söderbergin teos on luonteeltaan yliopisto-opetukseen soveltuva yleisesitys, lukijan ei odoteta olevan perehtynyt taloushistoriaan eikä vanhan ajan tai keskiajan historiaan. Kaikki teoksessa esiintyvät taloushistorialliset käsit-

teet on selitetty, kuviot ja käyrät ovat selkeitä ja lukuisat kartat helpottavat lukijan suunnistamista maanosasta toiseen. Rungas kuva-aineisto eri puolilta maailmaa tuo lisävalaistusta ja houkuttelee lukemaan. Sujuvaan tyyliin kirjoitettua tekstiä elävöittävät lisäksi aikalaistekstien pätkät erillisissä tekstiruuduissa. Koossa ovat siis kaikki hyvän perustenttikirjan ainekset. Erityisen lämpöä tuo se, että kerrankin saatavilla olisi muun kuin brittiläisen tai pohjoisamerikkalaisen historiantutkijan kirjoittama kirja. Ja vaikkei hakemistossa esiinnykään sanaa Finland, niin kyllä Suomikin kirjassa mainitaan (1690-luvun suuret kuolovuodet). Toivokaamme, että joku suomalainen kustantaja ottaisi Söderbergin teoksen käännohjelmaansa.

Marjatta Rabikainen